



Universitätsbibliothek Paderborn

Johannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd Herbipolin Abbatis, viri suo aeuo doctiss. ... Partis Opera Historica, Qvotqvot hactenus reperiri potuerunt, omnia

Partim E Vetvstis Fvgientibusque editionibus reuocata, & ad fidem
Archetyporum castigata; partim ex manuscriptis nunc primùm edita ;
Qvorvm Catalogvm Aversa pagina exhibet

Iohannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd
Herbipolin Abbatis, viri suo æuo doctissimi Secvndæ Partis Chronica
Insignia Dvo - I. Coenobii Hirsavgiensis, Diœcesis Spirensis: eius
foundationem & progressum ab Anno Christi DCCCXXX. vsque ad Annum
MCCCLXX. II. Coenobii ...

Trithemius, Johannes

Francofvrti, 1601

XXVIII. Ioan. Trithem. Abbas S. Iacobi Herbipolensis, Friderico de Redeuuitz
Canonico & Cantori Ecclesiæ Bambergensis, ac præposito in Oringeeu,
amico Salutem.

urn:nbn:de:0128-1-17336

FAMILIARES

Dei amore sancta deuotio feruet, qui sepe
em patriam animo suspirant, umbrae con-
manfronibus inuehi concupiscunt. Atque
m laetis vadunt e carcere votis, malorum
ne sine bonorum. Mors terribilis est his qui
non sit vlla boni, qui moriuntur morte
recipientes obliuionem aeternam. Vale
Anno Christianorum millesimo quingentesimo

VI.
EPISCOPVS COLONIENSIS
Christo sincere dilecto Ioanni Trithemio
Herbipolensi S.

incipis excellentissimi domini Iosephi Ma-
Imperii archicamerarii, ac primicamerarii
militi, grato suscipimus animo. Et ex quo-
trio necessarium vtendi modum non habet
ntes vt nobis cum presentis nostro obsequio
n scriptis, vel certis quouis modo nobis
d nos personaliter descendas, in aliquo
ltra quatuordecim dies in his terminis non
a rerum omnimodam nancisci cogitatio-
ois exhibere non pigiteris, vt nostra hinc
singularem complacentiam gratanter re-
gnoscendas. Datæ Aldenaræ sabini post

VII.
NISSIMO QVE PRINCIPI D. HERBIPOLENSIS
Trithemius abbas sancti Iacobi Herbipolensis
tatem.

mih i inesse quidem promptissima profes-
prohiberem impedimento. Alterum est quod
quatuordecim dierum constituit, in quo
uarum interpretatus nimium respectu
ua serenitas aut ex more in Westphalia die
asse contingeret, iter assumentem pro vno
iam mentem a proposito non parum retrahit
triam constituti sunt, sine cuius voluntate
satis videbatur mihi conueniens, propter
gnitate pauperi huic praefectus coenobio
ate locaui. Addo & tertium voluntatem
ous propositis celsitudinis tuae ignarus con-
tur necessaria non parauit. Ad complac-
nitati tuae paratus sum totus voluntatem
um sancti Michaelis (quo tua clementissimum
& henum) Deo miserante ac reuerentissimo
nam ad sacram praesentiam tuam, aliam
ssimam poterunt recreare. Non contem-
mittenda videbantur, quia Serenitas
ai mittenda videbantur, quia Serenitas
ipfas nudas, quas pridem mihi, tradidit
n reuerentissimae paternitati tuae mihi per
odum videlicet rebus dudum missis reuer-
tinam serenissimae celsitudinis tuae gratam
Deus celsitudinem tuam inclyte precor

IOANNIS TRITHEMII

dia conferuet incolumem, cui me humilem commendo ministrum. Ex Herbipoli vice-
ma tertia die mensis Iunii. Anno Christianorum 1507.

XXVIII.

IOAN. TRITHEM. ABBAS S. IACOBI HERBIPOLENSIS, FRIDE-
rico de Redenuitz Canonico & Cantori Ecclesiae Bambergensis, ac praeposito in
Oringenu, amico Salutem.

- 10 **Q**uo d literis tuis ornatissimis tardius reddo vicem clarissime vir, non tui factum exi-
stimes obliuione, sed meis in re lite aria consuetis occupationibus. Quod me inter a-
micos admiseris tuos, & mihi vehementer gratulor, & tibi gratias habeo immortales.
Quid enim dulcius mihi homini peregrino, & in terra constituto aliena, contingere po-
tuisset, quam optima doctissimi; viri amicitiam nancisci? quem non solum nobilitas ge-
neris morumq; integritas spectabilem fecit, sed eruditio quoq; literarum omnifariam
exornans cunctis virtutibus merito reddidit gloriosum. Eo quoque magis delectat tecum
inuisse amicitiam, o reuerendissime parens, quod iuxta sententiam diui Hieronymi veram
hanc necessitudinem nostram intelligo, quam Christi glutino copulatam, non utilitas rei
familiaris, non praesentia tantum corporum, non subdola & palpans adulatio, sed Dei ti-
mor & diuinarum scripturarum studia conciliant. Haec est perfecta amicitia, qua in Deo
diligitur amicus, sitq; Christi amore mens vna corporibus in duobus, non ob aliam causam,
q; studiorum similitudine, quibus ad apicem summi & incommutabilis boni ambo con-
currunt amici. Ideoque inter malos & reprobos homines esse amicitiam vera non potest:
quoniam sicut Aristoteles dicit: *perfecta amicitia non est nisi per vnum, quia quod est perfectum
non potest fieri ad plura sed ad vnum.* Mali autem & reprobi semper in turbatione viuunt, nu-
quam pacifici, nunquam quieti, nunquam tranquilli, sed vt mare nequitiam spumantes,
ad multa neglecta vnitae rapiuntur, & propter hoc eorum conjunctiones non amicitiae
sed magis coniuurationes dicendae sunt. Est enim amicitia aequalitas animorum intellectu
constans & ratione, quapropter inter sceleratos appetitu non ratione viuentes nullam
esse amicitiam contigit vnquam. Hoc ipsum satis expressit memoratus philosophus in
30 **E**thicis dicens: Solam amicitiam bonorum honestorum intransmutabilem esse. Nulla
vero aequalitas animorum constantior esse potest quam illa quae ex diuino nascitur amo-
re, quo vnum, verum, solumque incommutabile bonum per fidem pura deuotione cog-
noscitur, & pari consensu ab amicis feruenti desiderio amatur. De hac ipsa necessitudi-
ne vir sapiens inquit: *Amico fidelis nulla est comparatio, quoniam amicus fidelis protectio fortis,
qui inuenit illum, preciosum inuenit thesaurum.* Hinc me beatum iure existimo, quoniam
te verum inueni amicum, quippe qui nihil in me diligis aliud quam Christianae glutinum
charitatis, quod est amor sapientiae caelestis & diuinarum studium scripturarum. Quis
nesciat felicitatis aeternae fruitionem, ad quam omnia nostra sunt studia ordinanda, ex
cognitione & amore summi rerum omnium constare principii? quod more nostro Deum
40 **a**ppellamus; ipsamq; in regno beatitudinis bonis omnibus esse communem, atq; ipsius
boni adhaesione amicitiam omnium electorum Dei confirmare perfectam, & nulla vnquam
intercapidine dissolendam. Omnium namq; suo principio per gratiam fruitionis vnitorum
propterea est amicitia sempiterno foedere indissolubilis & firma, quia vnum volunt, vnum
diligunt, & in vnus fruitione consistunt. Nos ergo qui fundamentum amicitiae nostrae in
Christiano solidauimus amore firmandum, tanto magis caelestium appropinquamus ne-
cessitudini, quanto fuerimus in via quae ducit ad illam studio & voluntate concordem. Est autem
triplex iter ad amicitiam illam fruitionis aeternae, quae in vnam viam dirigit ambulantes. Co-
gnitio diuinae bonitatis studio sacrarum scripturarum acquiritur: amor caelestis deside-
rii virtutum exercitio nutritur, & cultus Dei mandatorum obseruatione declaratur.
50 **C**ognitio itaque causat amorem, quia nemo recte diligit quod ignorat, amor vero exigit
cultum dicente Gregorio: *Amor Dei nunquam est ociosus.* Operatur enim magna si est,
quod si operari renuit, amor non fuit, cum exhibitio operis vere signum sit dilectionis.
Hic est vera amicitiae Christianae funiculus triplex, qui facile non rumpitur, quoniam quis
quis in hoc itinere cum amico fideli consentiens ambulauerit, suos aduersarios, carnem,
mundum, & diabolum facile superabit. Propterea sanctus hortatur Hieronymus Paulinum
hoc itinere gradientem dicens: *Discamus in terris, quorum scientia nobis perseneret in caelis.* Et ad
quendam alium scribens dicit: *Amica scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis.* Sacra
enim scriptura viam amantibus eam ad Dei cognitionem ostendit, omnemq; doctrinam

Vera ami-
citia per
Christum
fit.

Inter malos
non est vera
amicitia.

Amicitia
quid?

Eccles. 6.

Triples iter
ad amicitiam
veram.

Commen-
datio sacrae
lectionis.

vera docet ac solida, ad aeternam felicitatis beatitudinis suam amatoris sui reuocat a terrenis, & in meditatione ruminata. Non est in ratione, quoniam & intellectum dulciter excipit, & mentem ardore diuini amoris inflammans commendans Hieronymus ait: Pinguissimum est am quicquid boni uolueris ex ipso ratiocinandum vniuersiuique voluntatem in se habentium volens exprimere latitudinem fecit inquit: *Omnis scriptura diuinitus inspirata ad erudiendum in iustitia, ut perfecti scripturas scripturae effectus, veritatem docere saluam & mentem studiosi lectoris ad perfectionem mundi scientiam est praeferenda, quoniam saliter in ea totum commendatur. In rationem omnes omnium naturarum causas sunt, cuius sancta cognitionem scripturae operata conspicitur, quoniam bona viae & bona quae diligenda sunt, a nobis diliguntur. De hoc docet scriptura diuina. Hic loquitur apostolus: DEVS est, quam ipsa nobis scriptura proponit principum leges & iura Nationum. Non enim deo & vinculo fidei, firmaeque concordiae, non verissimum Deus, quod sacra scriptura nobis docet doctoribus, & quarumlibet scientiam scripturis intenti, quoniam ut quidam au-*

rum via expedita, pulchra & iucunda, & utilis boni cum dulcedine introducit, opus in Domino clamabit: *Introduxi me in reus illa conscientia, in qua praeter amorem caritatis atque iustitiam, nullus alius veritatis per animo desideranti suspirat. Omnis studio inflammata diuini amoris cum bono amor meus crucifixus est. O inquam sancto mentem humilem, quam gloriose trahit, & er oneras, fortiter stringit, prudenter quoniam quid sit amor nemo intelligit. Quoniam amor Dei fortissimus est ignis quem Dominus cordibus suorum fidelium iugi charitate iste diuini amoris mentem quam in habetario, ipsamque suauiter illuminans in conspectu fortiter omnia desideria vanitatis, & in mentis amor rationalis Christus est. Ad hoc Christus discat suauiter diligere. Est enim qui habet diues est, quo quicunque caret, & a pauperibus est iure dicendus. Quisquis & ex tota virtute diligit, locum vitae in Deo plenus est animus. Nam sicut in laudibus vacantem desiderat, nudatam operam adesse per amorem reperit, sub magna in visibilia rerum materialium valde commoda non capiunt, ita nos diuina claritate possit. Amor vero Dei nunquam est & reuerentia operatur amati, semper per ipsam in paruo suum offendat dilectum, sed in*

in omnibus se voluntati conformans mente sagax reuoluit mandata. Sic enim ait in Euangelio Dominus Iesus: *Si quis diligit me, sermones meos seruabit, & Pater meus diliget eum, veniemusque ad eum, & mansionem apud eum faciemus.* O mansio sancta, & visitatio mentis dulcissima, in qua Deus omnipotens creator omnium rerum incomprehensibilis dignatur iucundum celebrare conuiuium, vbi creatura suo factori per gratiam intimi amoris coniungitur, & omnes mundanae affectiones potenter extinguuntur. Est ibi pax, pietas, bonitas, lux, virtus, honestas, gaudia, laetitia, dulcedo, vita perennis, gloria, laus, requies, amor & concordia dulcis. Hic est fructus amicitiae nostrae: patens reuerendae, ad cuius dulcissimam acquisitionem iugi meditatione suspirantes cum alacritate in via mandatorum

Ioan. 14.

10 Dei ambulamus: & ne fastidium itineris incidamus nocuum, semper nobis assit diuinarum consolatio scripturarum. Nam ut sanctus ad Romanos scribit *Quaecumque scripturae sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus.* Cum ergo studium sanctarum scripturarum iter nobis pareat expeditum, securum atque pulcherrimum ad Dei cognitionem, cognitio vero ducat animum per viam Spiritus sancti amoenissimam suauissimamque ad amorem, & ex his duobus in mortali vita hac qua viuimus obseruatur mandatorum Dei mentem feliciter occupet, cui post mortem carnis in illa caelesti patria summi fructus boni succedit sine fine mansura: illi felices censendi sunt, qui contemptis mundi vanitatibus, spreteque doctrinis inutilibus & curiosis, huic sanctissimae philosophiae diuinarum traditionum se totos cum pura sobrietate manciparunt. In quorum te numero Friderice praceptor doctissime, cum primis duxi locandum: quoniam sicut rosa inter spinas pulchritudine sua odorisque fragrantia suauiter allicit legentem, ita tu inter multos nostrae huius & tempestatis genere & sanguine nobiles Ecclesiae Dei canonicos atque praelatos, eruditione diuinarum scripturarum continuoque earundem studio, moribus quoque sanctis & innocentia vitae rutilans choriferas, meque totum vsque adeo tibi deuinxisti, ut te amando colendoque cessurus sim nemini. Vnde tibi persuadeas velim, eum me esse, qui contracta inter nos amicitiae iura, & sanctissime colere & inuiolabili constantia illaesa seruare & nouerit & velit. Nam si raritas precium rebus auget, tanto mihi tu preciosior amicus amplectendus es, quanto inter nobiles Christi ministros diuini hodie scripturis operam nauantes & rarus, & inter

Cap. 11.

20 notos mihi charosque pene vnicus haberi & solus. Quam multi hodie (cum pudore & reuerentia dico) ex nobilibus inueniuntur non solum cathedralium, sed aliarum quoque Ecclesiarum canonicis atque praelatis, contemptores sacrae lectionis, qui scientiam scripturarum propterea sibi existimant ignominiosam, quia non rusticorum procreati sanguine se nobiles gloriantur ignaros. Quanta insania mortalium pectora rotat? Si contempts & ignorantia scripturarum nobiles faceret, iure tales dicerentur nobilissimi, quia minus quam nihil intelligunt, cum & se nesciant & Deum ignorent. Sed nostri non est officii sapientiae salutaris taxare oculos, propterea valeant caeci, palpantes in tenebris, qui lucem scientiae detestantur. Nos cepto pergamus itinere studii scripturarum, quatenus earum meditatione continua intellectus noster in cognitionem summam veritatis delectabiliter possit assurgere, & affectus in Dei amore iugiter ardere. Haec enim vera est Christianorum amicitia, communi studio Deum per fidem vnum in substantia, & trinum in personis, iuxta

Nobiles sacerdores, contemptores sacrae Scripturae.

30 sanctarum traditionem scripturarum, credere, ipsumque pari voto, pari virtute, pari que consensu super omnia veraciter amare. Ideoque tu mihi Friderice parens amantissime preciosior chariorque amicus, quoniam in me amando nihil requiris terrenum, nihil venaris eaducum, diuinarum scripturarum studio dulciter ardes, ad Deum cognitione simul & desiderio amoris interni anhelas, propterea me habere cupis amicum, quem pari credis seruore inflammatum. Ego autem tametsi tibi nulla sim parte comparandus, amatorem me tamen scripturarum sanctarum ingenue confiteor, comitemque itineris polliceor ad summi delectabilem cognitionem boni, in cuius amore fundata permaneat nostra inuiolabilis amicitia: semen bonorum operum nunc terrae committens puri cordis proprii, de quo

Vera Christianorum amicitia.

40 fructum adsequamur aeternae fruitionis inter filios electionis Dei. Libellum sancti Ioseph, laudes nutritici Domini & Saluatoris nostri continentem, tuoque nomini celeberrimo inscriptum, Deo auxiliante coplegui, in quo cum mihi nonnulla magis elucidanda statuerim, necessario fuerit denuo rescribendus, ut in manus tuas politioribus dignas, quoad fieri potest emendatissimus perueniat. Interea patienter moram feras hanc rogo, donec adatur in lucem, quia patronum alium quam te patrem & dominum reuerendum neminem admittiturus est. Hortaris tuas aedes iure amicitiae ingrediar, quoties me Bambergam ascendere contigerit: oblationem hanc tuam libenter accepto, & ago gratias quantas possum

ingentes, sciens te verum & ex animo fidelem amicum. Nisi enim tua me prærunctis delectaret amica præsentia, verus certe non essem amicus. Quis non totus delectetur esse secum? au: quis pariat esse diuisus? Totus autem tecum esse non potest, qui non vult esse cum amico. Interrogatus namque Aristoteles, quid esset amicitia, respondit: *Vna est anima in duobus corporibus cohabitans.* Et quod alius pulchre quidem dixit de amico suo: *Dimidium anima mea.* Secum ergo est qui est cum amico. Et ego sentio dimidium animæ meæ esse in te amicorum constantissime, propter vim scilicet amoris, & ideo te corpore quidem absente nescio quid patior præsentem spiritu: quo fit vt me loqui tecum existimem, raptusque amoris magnitudine finem nequeam inuenire verborum. Vnde vim mihi facere compellor, ne modum excedat epistola. Tu literis parce præcor incultis, & si minus scripsi prudentem, amicitia noueris imputandum, cuius impellente potentia me amor in te occupauit diuisum. Quoties enim cunque amicum te cogito, dimidium me non totum penes me esse cognosco. Vale alter ego, tui memor & amans, quoniam ego mecum memor & amator per amicitia speculum in te. Iterum vale. Ex Herbipoli 12. die mensis Iulii Anno 1507.

XXIX.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI, DOMINO IOANNI TRITHEMIO
abbati monasterii S. Iacobi Herbipolensis, quondam vero Spanhemensi, præceptori suo
lendidissimo, Ioannes de Woesbruck, Serenissimi Regis Castiliæ monetarius
magnæ, Telonei Brugis in Flandria magister Salutem.

REVERENDE pater, anni ferme quinque iam elapsi sunt, quod cum tua paternitate ultimo in Spanheim fui constitutus, & nihil postea certi audire vel percipere vsquam potui de eadem, quid ageret, aut quomodo valeret. Nihil enim audirem libentius, quam bonam valetudinem tuam, felicem statum, prosperamque in cunctis fortunam. Magna est nominis tui fama nobiscum, & in ore laudaris omnium doctorum virorum, nobilium quoque & magnatorum: & multi sunt in omni terra nostra, qui te videre cupiunt, tuaque optant eruditione doceri, inter quos est vnus venerabilis decretorum doctor, Nicolaus nomine de pulchro monte*, homo vniuersaliter doctissimus in philosophia, in mathematica, in astronomia, in medicinis, in cosmographia, in theologia quoque, & in cæteris scripturarum disciplinis multum excellenter peritus, quia fama nominis tui vsque adeo inflammatus est, vt neque sumptibus parcendum duxerit, neque periculis & laboribus ferretur itineris longissimi, quo minus ad tuam venire paternitatem quantoties possit. Commendatiis ad tuam reuerentiam literis à me petitis & acceptis, anno proxime præterito iter satis periculosum assumpsit ad te, propter inquietudinem Sycamborum, venitque ad monasterium tuum Spanhemense vice sima quarta die mensis Februarii. At tua reuerendissima paternitate non inuenta, cum tristitia magna reuersus est ad oppidum nostrum Brugense vnde exierat, literis suis & meis in Spanheim apud priorem tuum relictis, tibi quam primum præsentandis ad manum. Hinc factum est, vt status & rerum tuarum ambo ignari vitam cum tadio multo agere cœperimus, & necessario ab inquisitione tui cessaremus. Ferebatur etenim istuc tuam reuerendissimam paternitatem esse cum Marchione Brandenburgense in Marchia, sed de tuo ad monasterium reditu nihil certi audiuimus. Tandem Deo sic ordinante ex magistro Nicolao Beiselio, quem optime nouit paternitas tua, canonico sancti Germani Traiectensi, in medicinis doctore, qui veniens ex Italia tecum fuit Neometi, cognouimus te esse sanum & incolumem, rebusque tuis bene prouisum, dimissaque abbatia Spanhemensi ad Herbipolim te contulisse, & ibi in pace & tranquillitate philosophari, de quo tibi multum congratulamur, scientes quod vitam in ocio minime sis acturus: quin potius more tuo semper aliquid scripturus, quod multis proficiat in salutem. Prædictus vero de pulchro monte Doctor Nicolaus, qui præ nimio tui desiderio vigilans te semper cogitat, & nocte somniat dormiens, nullam sibi requiem dare potest, donec suo tandem satisfaciatur instituto, quo te videre cupit, & dulces tecum de vera scientia miscere sermones. Est enim vir tua allocutione non indignus, utpote doctus & multarum linguarum peritus: in multis quoque expertus & rebus & gentium ritibus diuersarum. Bina vice Hierosolymis fuit, in Turcia diutius conuersatus est: Venetijs quoque, Neapoli, Bononia, Parisijs, Oxonia, Salamantica in Hispania, & alijs multis locis amore sapientiæ scripturarum peregrinus exitit. Quatenus ergo tandem satisfieri sancto, eius desiderio queat, reuerendissimam paternitatem tuam

ambo

* Schou-
berg.Nicolaus
de pulchro
monte.